

علوم اقتصادیه و اجتماعیہ

مجموعہ علمکار

مرآئیک برنجی کوئی نشر اول نور

مؤسسی

احمد شعیب ، رضا توفیق ، محمد ہاریر

مقدمات

پورسہ معاملات . — حقوق اساسیہ بہ مسئل : رضا
توفیق . — روسیہ : احمد شعیب . — فردیون و نوساویون :
بدیع پوری . — حکومت و حریت خاندہ سینٹرک فلسفہ سی :
رضا توفیق . — فرانسیہ اغلال کبری : احمد شعیب . —
سوسالیزم خاندہ تشیمات : علی کامی . —

مدیر و صاحب امتیازی :

محمد ہاریر

نشمی : ۱۰ غروش

استانبول

امور اداره و تحریر : ملینہ مطہری

۱۳۲۶

مکروت و محبت عقد و سپنسرک فلسفی

مابعد و صوک .

بو ملاحظات مفروضه یه قارشى ، فیلسوف ، بر مهم فرضیه یی تنقید ایتک لزومندن کنډینی آله میور ؛ اوده مشهور انکلین فیلسوفی (هوبس Hobbes) طرفندن برنجی دفعه اوله رق بیان اولونان و (ژان ژاق روسو J. J. Rousseau) طرفندن قبول و تصویب و نشر و تعمیم ایدلمش اولان (عهد اجتماعی contrat social) فرضیه باطله سیدرکه اسمی شو مقاله مزک ایلاک صحیفه لر نده ده بالمناصبه کچمش ایدی .

بوکا قارشى سپنسر شو یولده سرد مطالعات ایدیور :

«کک (هوبس) طرفندن قبول ایدلمش بولوندوغی شکل ایاه اولسون ، کرکسه (روسو) طرفندن تصور اولوندوغی صورت اوزره اولسون ، (عهد اجتماعی) فرضیه سنک بی اساس اولوندوغی اعتراف و قبول ایتک ضروریدر . فضله اوله رق شونی ده قبول ایتک لازمکیرکه ، انسانلر آره سنده بدایه بویه بر معاهده بر کره عقد ایدلمش اولسه بویه بر قونطوراتو ، اونی عقد ایدنلرک اولاد و اخفادی ده مقید ایدوب کیده مز .

[*] یعنی ، هیچ بر عهدک بر مقاوله نك حکمی بویه محدود بر قوت و تأثیر ایاه انسال مستقبله نك حرکاتی تقید ایدوب اللری قوللری باغلایه مز . دیمک اولوبورکه اساساً بر ظن ، بر خطادن عبارت اولان بو فرضیه باطله ، بویه بی اساس اولیوبده فی الحقیقه واقع اولش بر عقدک ،

[*] بو سطرلر ، سپنسرک موجز اولان سوزلری شرح ایدوب فکری

حقیقه آ کلامی ایچون علاوه اولونمشر .

بر عهد سابقک دستوری کجی تلقی ایدیله بیلسه، بیله ینه - زمانمزاچون-
 حکماً بر فرضیه باطاهدن فرقلی اولمازدی؛ چونکه نیجه نیجه عصر لردنبری
 متسلسلاً دوام ایدن ادوار تاریخیه نك بیله قید ایده مدیکی بو عقد، او
 درجه قدیم بر زمانه راجع اولق لازمکیر که تصینی کوچ، حتی مستحیلدر.
 بناءً علیه تاریخ عقدی بوقدر اسکی اولق لازمکن بر معاهده نك انسال
 حاضره افرادی، ارادت و حرکاتنده تقید ایده میه جکی بدیهی در. او یله
 اولونجهده بویله بر عقدك فی الحقیقه وقوع وعدم وقوعی فعلاً بزم ایچون
 متساویدر. دیمک که بو فرضیه نك شو مبحثده قطعاً حکمی یوقدر. او
 حالده بر کیمسه، بیان ایتدی کمز افکاره معارضه قصدیله دهیه بیلیر که :
 (مادام افرادك حرکات و اراداتی تمید ایدن بوکجی قیودات یوقدر،
 و بوقیوداتی متضمن بر (اجتماعی) عقد اولونما مشدر، بر اکثریت غالبه نك،
 کندی اراداتی جبراً بر اقلیته تکلیف ایتمسه هیچ برشی مانع اوله ماز.)
 اوت، بویله دهیه بیلیر ... فقط بو ملاحظه نك حکمنه موافقتله رأی
 ویرمک ایسته نیلیور ایسه، شوراسنی شرح و تصریح ایتکی اونوما ملیدر که
 بویله بر رأیه حق ویردیرن یالکز اکثریتك قوه غالبه سیدر؛ او یله اولونجه
 لزومی قدر متین بر اردونك قوتنه طایانان بر مستبدك قوه قاهره سی ده
 مشروع عدایدمک لازمکیر. چونکه بویکی کیفیت آره سنده فرق یوقدر.
 اقلیتك اراداتی زورله تقید ایتمک واکا، قانع اولمادیفی، یاقمق ایستمدیک
 شیلری کرماً تکلیف ایتمک، انحق (اکثریت غالبه) دعواسیله
 مشروع اوله بیله جکسه، اردونك قوتنه طایانه رق اراداتی انفاذ ایدن
 وحریت شخصییه تقید ایله حقوق ناسی پایمال ایله ین بر مستبدك شو
 حرکتی ده مشروع عدا ایتمه مکن اوله ماز. برنجی حالده، قوت
 اکثریتی مشروع کورن منطق، ایکنجی حاله نظراً عینی قوتی مشروع
 اوله رق قبولده مضطردر. البته مادی وسائط ایله تحکم ایدن بر قوه
 قاهره یه قارشی اقلیتك مقاومتده عجزی ناچار وطیبی در؛ فقط بزم

بوراده آرادیغمز شی بو ضرورتدن دها جدی ، دها حق ودها زیاده عدالته موافق بر دستوردر ، »

بوراده فیلسوف (آوستین austin) نام محررك بعض افکارینی نظر تنقیده عرض ایدیور وقوانین موضوعه نك هر حالده نفوذینه قائل وصلاحیتی تزیدد وقویه مائل اولان بوذاتك بیهل حکم اکثریت مسئله سنده بر حد مشروع آره مقدن قورتوله مدیغنی کوسترمك ایستور :
(كرك حكومت شخصیه ، كرك مشروطه اولسون ، كرك صنادید : امتدن متشكل بر حزب قلیك ، كركه بالذات امتك اداره سی اولسون ، حكومتك مطاقینه قائل اولان (آوستین) ، قوانین موضوعه نك بو منبعدن صدور ایتدیكنی وبلا قیدو شرط رعایتی واجب اولمق لازمكلیكنی ادا ایدر ؛ وقوانین موضوعه نك صلاحیتی تأمین وتأسيس ایتك مسئله سنده زیاده سیله تقید ایلر . بویه اولمقله برابر نهایت امرده بو محرردخی جماعت اوزرنده بصلاحیت قانونیه نك نفوذوتأثیرات مطلقه سنده بر حد اخلاقی (une limite morale) تعیین ایتك ایستور . نظریه ذاتیه سنی کمال شدله تعقیب ایتدیکی صیره ده : (ملتك سینه سندن طوغوب چیقمش بر هیئت حاکمه نك ، حریت سیاسیه ملتی ایستدیکی قدر قصر وتحدید خصوصنده قانوناً حر اولدوغنی ادعاده اصرار ایله برابر شو جهت مهمه یی ، رعایتی واجب بر لازمه حقانیت اولمق اوزره دخی ابراز ایدیور ویدیورکه : (بر حكومت ، زیر دستانه بخش ایتش اولدوغنی ویاخود اونارده موجودیتی تسلیم ایتدیکی حریت سیاسیه یی بالطله لامق تشبهنده بولونونجه ، او حكومت ، جماعتك معاملات ووجداتی اداره ایدن احكام اخلاقیه ایله بویه بر تجاوزدن منع ایدیله بیلیر .)

هرهانکی شكلده اولورسه اولسون ، مؤسس بر حكومتك اجرا آت اداره سنده مطلقیتی تصویب ، تصدیق وادا ایدن بویه بر محررك نظرنده بیهل اصل مسئله ، اکثریت غالبه نك ، او معهود (حق مشروع) نی

وسائط جبریہ ایلہ براہین اقامہ ایدرک تصدیق ایتک دکل ، او نفوذ اکثریتی ممکن اولدوغی قدر محق کوستره بیلیمک ایچون وسائط معنویہ ارایوب بولوق وانجق بو کی عوامله استناد ایتکدر .

بوقطه مهمه نی برازشرح ایدلم آکلاشیلماسی مطلوبدر . حق اکثریتک قراریدر دهینلرک ادعاسی شوسلسله محاکمته منی اوله بیلیر : برکشینک ، یاخود بر اقلیتک تغلبی ایلہ اداره اولونان و بناء علیه حقہ بدل انجق (تغلب) پرنسپنه طایانان حکومت بر حکومت مستبدہدر . استبداد ، مدنیت حاضرہ ایلہ غیر قابل توفیق ایسه ، بویله براساسه مستند اولان حکومت دخی مردود وغیرمشروعدر . شکلی نه اولورسه اولسون !... احوالده ، شخص واحدک بر اقلیت حاکمتهک تغلبی غیر محق اولونجه ، اکثریتک ارادات ومنافی اداره مملکت مسئله مهمه سنده حاکم اولوق لازمکه جکی درحال وارد خاطر اولور . انسانلر ، هنوز بشقه طرزده دوشونه بیلیمک چاره لرینی بوله مامشاردر . یا اقلیت یا اکثریتک حکمی !... ایشته حلی مطلوب اولان معادله بودر !... اقلیتک تغلبی رد ایتدک ، او حالده اکثریتک تغلبی محق اوله رق قبولده مضطر ومجبور بولونه جغز . بولونه جغز ، چونکه اولا وسائط مادیہ استعمال ایدن بر قوه قاهره یه قارشی بشقه چاره مز یوق !.. انجق انقیاد ومطاوعت ایدوب (سمعنا واطعنا) دیمکدن غیر ی قورتولوش یولی یوق !... خصوصا بوقوه قاهره اکثریت ناسک محصله اراداتی اولورسه (حاکمیت امت یعنی دهموقراسی) دیدیکمز وزیاده سیله بکنندیکمز طرز اداره نک لسان حالی اولور . بوده اقلیتک فضولی تغلبندن البت دها محق وعادلانه در . نه یاپلم ؟ . هرشی بو عالمده نسبی واضافیدر ؛ مطلقیت اوزره تأسیس عدالت ممکن اوله بیلیرمی ، هر کسی عینی زمانده ، عینی صورتده ممنون ایده بیله جک بر قانون عمومی ، بردستور کللی ، طبیعتده بیله کشف اولونه مامش !.. بوعاجز انسانلراونی فصل ایجاد ایده بیلیرلر ؟... (دهموقراسی) یالکزر شو قدر جق برسعادتی

تأمین ایدیور که اوده بر قاپچ کشینک فضولی تغلی ایله میلیونلرجه خلقک سفیل واسیر اولسندن ایسه ، میلیونلرجه خلقک تغلی ایله براقلیت وارسین براز حدینی بیلسین وهر ایستدیکنی یاپه مامقدن ناشی ، طویه جنی عذاب وجدانی یه قاتلانمق غیرتنده بولونسون و سائر انسانلره بکزه سین!.. بوصورت ، البته دها موافق عدالت در . دها زیاده انسانیت حسیاته او یغون و مطابقدر . بویکی صورت خارچنده براو چونجی صورت اداره بیلیمور؟ بویله برطرز حکومت هنوز کشف اولونه نامشدر ، هانکی و صورت اوزره متجلی اولورسه اولسون بالجله حکومتلر اداره نقطه نظرندن نهایت بویکی صورته منجر اولور: یا اقلیت ، یا اکثریت اداره سی!..

کچمش زمان مدیتلرنده برنجی صورتک علی العموم و علی العاده حکم فرما اولمش بولوندوغنی تاریخ کوستریور . بونک اسباب طبیعه سی ده فلسفه تعیین ایدیور . فقط زمانمز مدیتی از چوق هر کسی فیوضاتندن مستفیض و مستفید ایتدیک ایچون ارتق هر طبقه ده اداره آدمی یتیشه بیلور وهر کی برحقه مالک بولوندوغنی ایچون اونو استعمال ایتک صلاحیتنه ده مالک بولونوبور . بناء علیه اکثریتک غلبه سنه مستند اولان ده موقراسی حکومتی البته معلوم اولان اداره طرز لرینک بالنسبه احسن اولانی در . چونکه عدالت نسبییه ایه ک موافق دوشه نی اودر !

ایشته بوتون ده موقراسینک دستوری ، دعواسی بودر ؛ بوشرح ایتدیکم دستور ، نه قدر شرح ایدلسه ، کتابلر یازیلسه ، ینه (تغلب) پرنسپینه طایانیر . بوتغلبک برکشی دن ، یوزکشیدن ، و یا خود میلیونلرجه خلقدن صادر اولمش اولمسی ، ماهیتی دکشدره من . اولجه مقاله مک ایلاک صحیفه لرنده ده تفصیلاً ایضاح ایتمش اولدوغم وجهله تغلب تغلبدر . اگر حریت وحق دعواسنده ایسه ک تغلبک علیه نه طاوراعلی ر . ایشته بوتون سپنسرک روحی ، حسیاتی بوسوزلرده مندرجدر .

شو صحیفه لری اوقویوب براز دوشوندکدن سوکره : سپنسر!...

سپنسر ده موقرات دکل ...! دہیہ جکسکز . اوت ، امین اولوکز عادی
معناسیله هیچ ده موقرات دکل ، تام معناسیله رادیقالدر . حریت شخصیہ نك
هردرلو قوته قارشی حق اوزره محظوظیت و مصونیتی شدتله دعوا ایدر .
همده خلقك و علی الاكثر محررینك اكلادینی صورت اوزره ده موقراسینك
علینده در . بوقیمتلی ملاحظاتی حاوی مقالاتی ایلك دفعه اوله رق
(فورت نایت لی) رساله موقوته سنده نشرایتدیکی و قتلر ، هرکسی حیرته
براقشدی . حریت پرورلکندن قطعاً شبهه ایدیه مین بوعالینجاب فیلسوفك
نصل اولوبده حکم اکثریت و نتایجی علینده اجاله قلم ایتدیکنه هرکس
شاشیرمش قالمشدی . پارلمنتوی تنقیداً یازمش اولدوغی مقالات ، بوسبوتون
بوتعجبی آرتدیرمشدی . زیرا پارلمنتونك حسب البشریه آره صره واقع
اولان قصورلرینی ، هر دفعه اصلاح و تعمیر ایتك تشبیهله یاپدینی یکی
خطالری کوستروب تنقید ایله اکتفا ایتموردی ؛ پارلامنتاریزمك اس
الاساسی اولان (اکثریت ارا) قاعده سنی اله آلیور و حق و حقیقتی اشهاد
ایدرك ، برچوق افرادك محصله آراسندن نه عجیب بر (حکمت سیاسیة) [*]
رتب ایتکده اولدوغنی اولانجه قوتیه کوستریوردی . غایت تربیه لی ،
غایت عالم ، غایت قورناز برارنجاعی نك مشروطیتی تنقید ایتمه سی ، ضعف
و باطل بعض اساسلرینی اورطیه قویوب دوکمه سی ، اولسه اولسه بو
فیلسوفك مؤاخذاتنه بکزر پر صورتده اوله بیلیردی ، حالبوکه حریت
و حقك سپنسر دن متین ، اوندن عزم پرور بر مدافعی اولمادیغنی دنیا
بیلیردی ؛ ایشته هرکسك حیرت و تعجبی موجب اولان بو غرابت ظاهریه
ایدی که وهله اولاده تعریفه صیغماز بر تناقص صریح کبی تلقی ایدیلوردی .

[*] (sagesse collective — collective Wisdom) نامیه مشهور
اولان مقاله مهمه سنده ، اکثریت ارا ایله وجود بولان حکمت سیاسیة نك بعضاً
نه قدر بدیهیات باطلیه واردیغنی ، پارلمنتو قرارلرندن مثال کتیره دك کوسترمش
وا اکثریت ارا نك حقه اصابتی بحثنده ملاحظات شخصییه قطعاً تفوق ایدمه دیکنی
بحق دعوا ایلشدر .

هم بونك بويله تلقی ایدیه جكنی فیلسوف دخی كشف ایتش ومقالاتند~
 سولش ایدی . بوتناقصی رفع واولانجه شهبانی دفع ایده بيلمك ایچون ،
 (نظریات حکومت) بحثنده سنسرك باشلیجه فکر واعتقادی اونیوتاملی ،
 اونی دائماً خاطرده طوملی در . بن ، بومهم نقطه یی بردها اخطارده بوراده
 مجبورم .

مسلك اربانجه معلومدرکه ، حكومتك شكل ظاهریسی ، منشأی ،
 دائره نفوذ وصلاحیتی ، افراد امت ایله مناسبات متقابله سی ، ماهیت
 وحیثیتی کی برچوق مسائل غامضه میاننده برده حكومتك نقطه استنادی
 نهدر؟ .. مابه القیامی اولان پراسیپ نهدر؟ .. مسئله سی وارددر . برحکیمك
 بر سیاسینك مسلكینی تعیین خصوصنده ، بو مسئله حقدده کی فکرینده
 بيلمك لازمدر . بر چوق کشیر ، حتی برچوق ده موقراتلر وارددرکه ،
 حكومتك اصل برنسیپی (autorité ، یعنی صلاحیت ، حکم غالبانه) در! ..
 دیمکده مصردرلر ؛ بناءً علیه مونارشیدستر ، ومستبدلر ایله بو مسئله ده
 متفق درلر . سنسرك بوفرضیه دن زیاده ضدینه کیدن هیچ بر فکر سیاست ،
 هیچ بر فرضیه حکومت یوقدر ، دهنیه بیلیر . مشارالیه کوچو کدن بری
 فطرت احرارانه سنك تجلیاتی دائماً (autorité) علیه عصیان صورتیه
 اظهار ایتشدی . خواجه لرینك ، حتی ابوننك هر طور وحرکتنده بر سبب
 معقول ارایوب صور مق حقی ، بو بویوك آدم ، هیچ بر وقت اونیوتامش
 وخود سرانه امرلره ، اسباب طبیعیه سی تصریح اولونیمه رق بیان اولونان
 آمرانه تنبهاره وجداننك اولانجه حسیات اصیلانه سیله قارشى گلش و دائماً
 پروتستو ایتشدی . ابونى ومربیلری چوجو غك بو طور طبیعینی قطعاً
 نظردن دور طوتامشار ، حتی ، كرك نصوص دینه یه ، كركسه اوامر
 حكومه و كركسه خلق اره سنده معتبر اولان احكام حكومه قارشى عصیانه
 دائماً میال یولونوشنی براز اندیشه ایله تلقی ایدرلردی . پدرینه ، کندیسی
 حقدده عوجه سنك یازمش اولدوغی مکتوبلردن بو کیفیت مستبان اولویور .

سښسړده بونلری حقیه تنقید و تحلیل ایدرک کنډیسنک فطری بر (رادیقال) اولدوغنی وهیچ بروقت دخی بوفکرومسلکدن ، بوطوردن کچهمامش ایدیکنی کال فخر ومباهات ایله سویلیور وحقنده ایضاحات کافیه ویریور .

محیط ومقتضیات طبعیه یه اتباع ، هریاشایان وجود ایچون قانون طبیعت حکمنی حائر بر ضرورتدر . فقط ارباب ده ، محیطدن زیاده ، بزجه تعینی تمتع ، ماهیتی مجهول برطاقم عوامل ممتازو نادرنهک تاثیریه وجوده ککش خارق العاده آدمندر . اولنرمحیطه مطابقت ایتکدن زیاده ، بولونقلری محیطه شدته اجرای تاثیر ایدرک تعدیلات اساسیه حصوله کتیررلرواچنده بولونقلری محیطی فکرلرینه ، کنډی پلانلرینه اویدورمق صورتیه دیکشدریرلر ؛ وانجق ترقیات بوسایه ده ممکن اوله بیلیر . ایشته سښسړاودهاتک اک قوی التأثيراولانلرندن بری وزمانزه نسبت ایدیلیرسه البت برنجیسدر . [*]

دیمک اولیورکه فیلسوف اولامزاجی اعتباریه تحکم علیمده در ؛ او تحکمک آرای اکثریت نتیجه سی اولسی کنډی نظرنده ماهیتی دکشدره میور . ثانیاً تبعات اجتماعیه سیله شو حقیقته قناعت کمله حاصل ایتشدرکه حقوقک منشأی — بر قسم حکمانک ظن ایتدیکی کی — حکم ظالبانه یعنی (autorité) دکل (coopération یعنی تشریک مساعی) کیفیتدر . سښسړک فکرنجه جمعیت بشریه دخی بوسورتدن تولد ایتشدر . اخلاقک منشأی ده یته فکرنجه تعاون وتناسره ، حقوق ووظائف متقابله یه وجود ویرن (coopération) در .

ایشته شو برقاچ دستور ایله تلخیص ایدرک واضح بر صورتده کوسترمک ایسته دم که سښسړک نقطه نظری واو نقطه دن یوروتدوکی سلسله محاکات

[*] ده ا وصنعت واستعداد مسئله لرینه دائر ، دور سابقده بر مباحثه من اولشدی . اوکا دائر بر اوزون مطالعهم وارددرکه بر مقصد مخصوص اوزره فرانسزجه یازلش ایدی . یقینده ترجمه سیله برابر نشری مقرردر .

بوتون حکومت مبعوثه نك قوه محرکه سی اولق اوزره (محصله اكثريت) مسئله سنه پیوسته اولویور. بشقه چاره یوق! فیلسوف ده بونی قبول ایدیور فقط بلا قید و شرط اوله رق دكل، بر پروغرام ایله معین بر مقصدك تأمین حصولی ایچون اشتراك قوا و عمل قیدیله قبول ایدیور؛ و بو نقطه یه — ثم التذقیق — واصل اولونجه مسئله یی بر (قیاس مقسم) اره سنه آلیور و دیورکه: بر مقصدك تأمین تحقیق ایچون انسانلر تشریک همت ایدرك بر جمعیت تشکیل ایلر لره او مقصددن آیرلامق شرطیله، یعنی متفقاً قبول ایدلمش اولان پروغرامك احكامنه استناداً واقع اولان محاکماتده اكثريتك محصله اراسی نافظ الحکمدر و اقلیت، احکام اصیله دن استنباط اولنمش اولمسی لازمکن او حکمك منطقی و معقول اولدیغنی تسلیم ایدرسه، بو خصوصده شبهه سی قالمازسه، اكثريتك او حکمنه اتباعه مجبوردر. لکن مقصد و پروغرام خارجنده واقع اوله جق هر درلو مناقشات و نتیجه ده اتخاذ اولنه جق هر درلو قرارلر اوله بر جمعیتك مقصد صریح و یا ضمیمه یی مین اولان پروغرام خارجنده قالان مسائل غریبه دن بوئه جنی ایچون اقلیتك دكل بر تك کشینك بیله اوکی قرارلره اتباع ایتمی محق دکلدر. بالعکس او قراری قطعاً طایما مقده یردن کوکه قدر حق ظاهردر. بناء علیه حق رأیده افرادی متساوی اولق لازم کلن بر (هیئت اداره) ده اكثريتك حکمنه اتباعدن باشقه چاره بولونه مامش اولقله برابر، اوکثريتك نفوذی دخی مقصد مشترك و پروغرام علاقہ سیله مقید بولنلی درکه استبداد براکثريتك ارادت کیفیه سی شکلنده تأسس ایتمش اولمه سین. زیرا استبدادك بو دورلوسی بر کشینك خودسرانه معامله سندن مدعش و بدتردر. فصل که بو حقیقی عیناً ستوارت میل دخی بیان ایتشدی.

مسئله یی نهایت بو شکله افراع ایتدکن صوکره فیلسوف، ینه (عهد اجتماعی) فرضیه باطله سنه ایهام ایدرك شو یله بر سؤال مقدر قارشوسنده

بولنه بیه جګنی حس ایډیور ، واونی صراحتاً ایراد ایلدکن صوکره
جوابی ده ویریور:

(بکا شو وجهله براعتراض توجیه ایتک فرصتی کیمسه غائب ایتیه جګدر :
مادام که ، افرادک رأی و حرکتی تقید اید بیه جګ هیچ بر (عهد اجتماعی) ،
هیچ بر مقابله متقدمه یوقش ، مادام که بو ، — سزک اثباتکز وجهله —
باطل بر فرضیه دن عبارتش ، او حالده اکثریتک قدرت نفوذنی تمهید
ایدر هیچ بر قید اولماق لازمکیر. اولیه اولونجه ده ، اقلیتک کیفندن ایسه
اکثریتک انفاذ ارادت ایتسی دها معقول و دها مشروع و محق اولمازی ؟)
ده نیله بیلیر . بو تعریض رد اولونونجه یه قدر پک طوغرو و پک معقول
کورونور . فقط بزده عینی دلیل اله آله رق ده یه بیلیر زکه مادام که هیچ بر
درلو معاهده یو قدر اکثریتک تحکمنه ده هیچ بر حق مشروع کوستریله من .
اکثریتک اولسون ، اقلیتک اولسون حقوق و وظائف متقابله سنی تعین ایدن
(شرکت coopération) در . اکر بر شرکت تأسیسی ایچون الزم اولان
اتفاق موجود دکلسه ، البته اوکی حقوق ، اوکی وظائف متقابله ده یوقدر .)
(بو نقطه ده طرز استدالات بوچیمه ازسوقاغه طایانیور کبی کورونویور ؛
زیرا احوال و شرائط حاضر یه نظراً نه اکثریتک حاکمیتنه ، نه ده حاکمیتک
حدودینه بر منشأ اخلاقی کوستریله بیلور ! .. بونذله برابر ، بر از
ملاحظه ایدرسه ک مسئله نک عقد مشکلاقی حل ایده بیلیر .)

دیدکن صوکره ، ملاحظاتی بیان ایډیور که شویله تاختیص اولونه بیلیر :
صریح اولسون ، ضمنی اولسون هر نه درلو اولورسه اولسون اولدن
عقد اولونمش بر مقاوله اجتماعیه فرضیه سنی بر طرف ایدوبده ، شیمدیکی
حالده وطنداشلری بر رأی اوزره بالفعل توفیق ایدوب برلشدیرن
خصوصات نه کبی شیار اوله بیلیر ؟ .. دیه کندی کنډیمزه دوشونور
وسوال ایله تحقیق ایدرسه ک کوروروز که اکثریتک بردارّه مخصوصه ده
آچیقندن آچیغه نفوذ حاکمیتنه برحق ، علی العموم تسلیم اولونور فقط

بعض حادثات اجتماعیه بی شامل اولان اودائرّه مخصوصه خارجنده هیچ کیمسه اکثریتک بویله بر نفوذ حا کمتی اوله بیله جکنی محق کورمز و تسلیم ایتمز . مثلاً :

انکلیز لرك جمله سنه صوروکز : دین خصوصنده ، افرادك احكام اعتقادیه سنی ، تعیین ایچون اکثریتک قرارینی قبول ایده بیله جکلمی؟... انکلیز ملتک اکثریتی ، بوسوآله قارشی شدتله (خیر !) دیه جکلر . بونده شبهه یوقدر ! اسکی زمانلرده اولدوغی کبی احتشام حقنده قانونلر تعیینی ایچون ، یعنی هر کسک مثلدورت آتلی عربیه یینه مه مسی وامشالی تقییدات حقنده قانون یایمق واجرا ایتدیرمک ایچون اکثریتک محصله آراسنه اقتیاد ایده جکلرمی ؟.. بوسوآله قارشی ینه سزه اکثرانکلیز لرك ویره جکی جواب شدتلی بر (خیر !) دن عبارت قاله جقدر . طرز تلبس والبسه نك ییجیمی حقنده ، ییه جکاری وایچه جکلری حقنده ده عینی سوآلی تکرارایدیسه کز امین اولو کز که عینی شدتله عینی جوابی آله جقسکز . بوکبی خصوصات شخصییه ده اقلیتک کیفی ، ارادتنی تقیید ایتمک واونی اکثریتک امرینه منقاد ایلک اوغورنده نه یاپسه کز بیهوده اوله جخی بدیهیدر . بناءً علیه حیات خصوصییه مزده برچوق معاملات واحوال واردر که اونلری وجهاً من الوجوه تقیید ایتمک ایچون برجماعت تشکیل ایدوبده برمقاوله ایله بر (عهد اجتماعی) ایله حریت شخصییه یی تقیید و اکثریتک محصله اراسیله تحدید ایتمک ایستیه جک اولسه ق همه حال موفق اوله میه جغز ، اکثریت همه حال بویله برمقاوله یه رأی رضا ویرمکدن ، وضع امضا ایتمکدن قطعاً اجتناب وامتناع ایده جکدر .

کله لم مسئله نك او برشقنه :

هر کسک اتفاق ایده جکی مقاصد نه کبی شیلردر؟... شیمدی ده بونی

صورالم !...

شبهه یوقدر که براسیلا تشبئی ویاخود بویله ، موجودیت ملیه یی ، حیات

اجتماعیه یی تهدید ایدن احتمال فلاکت ، برداهیۀ عظمیٰ قارشیسنده هر کسی .
توحید مساعی و تشریک همت ایتک لزومنده متفق بولونه جقدر . مکرکه
قوئی کر Quokers لر مستننا بروضعت آله !... [*]

یعنی حیات اجتماعیه نک اضمحلالی کبی بر تهلکه قارشیسنده تشریک
مساعی و تألیف قوا ایله تدافعی بر حربه حاضر لمقده هر کس متفق الرأی
بولونور . فقط بیهوده بر فکر استیلاجویانه ایله فتوحاته قیام ایچون
اکثریت ناسک رأیی توحید ایتک ینه قولای دکلدرد .

طبیعی جان و عرض و مال محافظه سنده هر کس متفق الرأیدر . الخ الخ)
بوراده سېنسر بر چوق مثاللر عرض ایدرک استدلالانده بولونویور ؛
ونهایت بر سؤال ترتیب اوکا بومسائلک روخی درج ایدیور ؛ و :

(بر جماعده افرادک آری آری حقوقی ایله بالذات جماعتک بر شخص
معنوی اوله رق حقوقی نه در ؟ .. جماعتک حقوقی هر حالده افرادک حقوق
شخصیه سندن اهم واقدمی در ؟ یوقسه جماعت دیدیکمز شخص معنوی به
قارشی افراد ، بعض حقوق مهمه و مقدمه به مالک می در ؟) دیه
صورددقن و صوکره :

(ایشته بونقطه ده ویریه جک حکمدن ، بوتون افکار و اعتقادات
سیاسیه طاقیله صدور ایده جک ، و خصوصیه (حکومتک دائره صلاحیتی)
مسئله سنه عائد و متعلق اولان احکام دخی تعیین و تبیین ایده جکدر .)
دیور و بومبجته وارنجه بر قدمه ده ایلری کیدرک تحقیقاتنده دوام
اییدیور .

سېنسر بر مقصده وصول ایچون اک اول یولی سوپوروب تمیزله مک .

[*] (قوئی کر) لر انکلیزلر آراسنده بر مذهب مخصوص اربابی درلر .
اعتقاد اعتباریه براز صوفیه به بکزرلر . محاربه نک شدتله علیهد ایدرلر . سېنسرک
ایماسی ده بونقطه به متوجهدر . فقط پک بونوک فضیلتلری ده بالفعل تطبیق ایدرلر .
پک چالشقاندلر ؛ یالان سویلزلر ؛ هر کسه خوش کینیرلر و قطعاً تکاپو و تذلل
ایتمزلر .

غیرتندن قورقاز وچکینمز بر متفکر در . ایشه اونک ایچون اولاحقوق طبیعی واری یوقی ؟ مسئله سه برقرار ویرمک ایستور ؛ چونکه بو مبحثده یورتولان سلسله محاکمه بودعوایه بالضروره پیوسته اولویور . فی الحقیقه ، اگر بر آدمک طبیی اوله رق بعض حقوقه مالکیتی تسایم اولونورسه اوحقوقک ، اکثریت آرا حکمنه تابع اولمامسی لازمکه چکی ده بدیهی در . یوق ، اگر ، حقوق طبیعی دیه معروف اولان حیثیات ومصونیات ، قوانین موضوعه نك خلق وایجاد ، وبالاخره افراد جماعته بخش واسناد ایتمش اولدوغی کیفیاتدن ایسه ، اووقت ایکی احتمال کوره حکم ایتمک ضرورتندن قورتوله مایز : اگر بر حکمدار طرفندن بخش ایدلمش اولدوغی فرض اولونورسه او یله بر مستبدک کیفی واراده سی بو حقوقک منشأ اصلیی اولور ؛ و بوتقدیرده اقلیت مسئله سی ویاخود اکثریت قراری موضوع بحث اوله ماز . چونکه مالک رقاب انام اولان و ملکنده کیف مایشا اداره صلاحیت قدسیه سی مسلم بولونان بر ذات محض لطفندن اوحقوقی افراد بخش بویور مشدر . بوکسوز یوق !... او یله دوشونموبده جماعتک (یعنی معنای صحیحی ایه اکثریت ناسک ، جمهورک دیمکدر !) هر فردی آیری بخش ایتمش اولدوغی حیثیاتدر دیه جک اولورسه ق ، بوضورتده اکثریتک ارزوسی ، اراداتک وجود بولان حکم قراک ابداع وایجاد ایتدیکی بر شیدر دیمک اولورکه اوحالده حقوقک قوانین موضوعه دن (تولد ایتمش) اولدوغی قبول ایتمک ضروریدر . چونکه اوسیاق نظره او محاکمه بو نتیجه ذهنی بالمجبوریه ایصال ایدر ؛ و بناء علیه ایکی فرضه کوره دخی حقوق طبیعی نظریه سنی رد ایدوب ، حقوق بشریه نك علی الاطلاق موضوعات قانونیه دن اولدوغی قبول ایتمک ایجاب ایدر .

سپنسر مسئله یی بو ساحه مناقشه یه کتیرمک واسانی تدقیق ایتمک ضرورتنده بولونونجه ، کافه علائقی اولانجه غوامضیه درپیش ملاحظه ایدیور ؛ وبالطبع اک اول او عقده لری حل ایتمک ایستور وطبیی درکه

کندی نقطہ نظریہ کورہ یا کلش و باطل اولان افکار صاحب لریخی بالوسیہ میدان محاکمہ چکوب کتیریور، وکندی سوزلریہ اشہاد ایتدکن صوکرہ حکم ویریور.

بو محرر لر و متفکر میانندہ مشہور پروفسور (ستانلہ جیوانس stanley Jevans) و متقدم معروف (مہچیو آرنولد Mathew arnold) و مسالک مخصوصیہ شہر تشعار (بن تام Bentham) وار. [*]
پروفسور جیوانس، (حکومتک سسی و عمل ایہہ مناسباتہ دائر The state in relation 10 labour) یازمش اولدوغی ائردہ، شویہ بر فکر بیان ایتش:

(مسائل اجتماعیہہ نوعما (حقوق مجردہ abstract rights) کچی بر شی وارمش ظن اولونور. ایلک آتیہ حق آدیم ذہنزی بو فکردن قور تارمقدر.)

(مہچیو آرنولد) دخی (ملک ادبی propriété littéraire) نام اثرندہ بوکا ملایم بر فکر بیان ایتشد:

(بر مؤلفک کندی اثری اوزرندہ هیچ برحق طبیعی یوقدر.)
بوتون بو استشہادات ایلہ، سہنسر کوسترمک ایستایورکہ بر چوق

[*] (ستانلہ جیوانس) عامای مشہورہ دندر. ہلہ منطقہ، علم ثروتہ بویوک شہرت قازانش و پک معتبر و متعدد اثر لر وجودہ کتیرمشد. کندسی ہنوز اختیار اولدینی بر زمانہ قضاء و فات ایتشدی. عصر مزک علمای مہہ سندن معدوددر.

(مہچیو آرنولد) پک معروف بر منقد و محرر در. سہنسر بو ذاتک بعض افکارینی قولہ رد ایتشد. مثلاً (علوم اجتماعیہہ مدخل) نام اثرندہ بوآدمہ قارشی اوزون اوزادی بہ تنقیداتی وردیہ سی دارد. (بن تام) ہ کلنجہ عالمگیر بر شہرت شایعہ نائل اولش بر جکیم قانونشناسدر. پک مہم و معتبر اثر لر نشر ایتدکن ماعدا (یوتیلتاریزم utilitarisme) دیہ معروف اولان فلسفہ اخلاقیہ نک و تکمیل بو اصول فلسفہ نک واضع و مؤسسیدر. حکیم شہیر (جون ستوارت میل) ک پدري فیلسوف جیمس میلک عزیز دوستی ایدی و جون ستوارت میل ہنوز چو چوق ایکن (بن تام) ک مجلسنہ پدريہ دوام ایدردی.

مشاهیر (حقوق طبیعی) یی رد ایدیور ! .. (بوتون علما ، حکما ، و حقوقشناسلر کویا هپ بو فکرک علیهداریدرلر ؛ یالکزر حقوق طبیعیه نظریهسنه طرفدار اولانلر وارسه هان جهلای ناسدر ظن اولونور .) دیه بر اشارتله افکار مذکوریه یی نظر دقته عرض ایتدکن صوکره ، آلمان حکماسنک فکر مخصوصی اشهاد ایدرک اونلرده بوتون حکمت حقوقک اساسی (حقوق طبیعی Natur-Recht) در دیور . و آلمان حکماسنک سطحی نظر اولمادیغنی ذکر ایدوب اونلرک کالاتنه ستایشخوان اولویور . صوکره نیه (بن تام) ه رجوع ایدرک تنقیداته ، بو حکیمک ملاحظاتی اساس اتخاذا ایدیور .

(بن تام) شو سوزلری بیان ایتشدی :

(حکومت ، افراد ایچون (امنیت - حتی) ، ناموسلری ایچونده (حمایت - حتی) ، املاک و اموالنک تعرضدن مصونیتی حتی کی حقوق ، خلق و ایجاد ایتمکه وظیفه مخصوصه سنی ایفا ایدر .)

سپنسر بودعوایه قارشى بوجه مطالعه سرد ایدیور :

(اکر ، بوفکر حکیمک ، حقوق مقدسه پادشاهانندن مستدل اولدینی ادعا اولونمش بولونسه یدی اولدقجه منطقی اولوردی . زیرا (داهومه ی) ده (اسکی پهرو) ده (حبستان) ده حکمفرما اولان اعتقاده کوره (پادشاه بوتون انسانلرک و اموال و اشیانک صاحب مطلق در . هرکس هرشی اونک فرمانبر حکمیدر . ایستدیکی کی تصرف و اداره ایدر ؛ کیمسه دن مسؤل دکلدر .)

حالبوکه « بن تام » مثلاً « هوبس » و امثالی کی مطلقیت طرفدارى دکل ، حاکمیت امت غیر تلیسی ایدی .) دیور و صوکره - زیاده سیه اهمیت و یردیکی - بو حقوق طبیعی مسئله سنی ، بر کره دها ، حقیله تشریحه کیریشیور . مادامکه بر چوق فیلسوفلرک ، حتی (بن تام) و امثالی کی حاکمیت امت دعوا سنده بولونان متفکرینک ادعاسیجه حقوق بشریه یی

قوانین موضوعہ ایجاد و ابداع ایدیورمش و حد ذاتہ وجودی اولیان بر شئیہ وجود و ریورمش ، سپنسر اک اول بودعوانک بطلانی اثباتہ قویولوور .

اوتہ دن بری بحث ایتدیکم ملاحظات تنقیدیہ دن سپنسرک اصول استدلال و محاکمہ سی حقنہ بر فکر حاصل اولش اولسہ کرکدر . ایشته بو حکم ینہ او اصولہ استناد ایدرک اک اول سوسیولوژی ساحہ سندنہ بعض مثالر کتیریور . مثلاً آفریقانک ، آسیانک ، آوسترالیا و آمریقانک اقوام وحشیہ سندنہ بعض عادات و معاملاتک قانون حکمنده اولدوغنی کوستیریور . اک مستبد حکمدارلرک بیله او عاداتہ قارشی کیفی بر حرکتہ بولونہ مدقلرینی - براهین ایله - اثبات ایدیور .

داتاً بومسئلہ لری سطحی بر نظرله دکل فقط حقیقہ تحلیل و قیاس ایدرک تتبع ایش اولانلر عنندنہ صراحۃً معلوم بر کیفیتدہ کہ قوانین ، کوکدن زنیل ایله اینش اوامر کیفیہ دکل ، عادات و معاملات محکمہ نک موجز بر دستوری در . [*]

ایشته فیلسوف دخی بالطبع وبالضروره سلسلہ محاکماتندہ بونتیجہ طایانیور .

وکوستیریور کہ اقوام وحشیہ و بدویہ دنہ هنوز قانون نامنہ بر فکر ، بر تصور ، حاصلی برشی یوق ایکن ، عادات و تعاملات قطعی بر صورتہ حکمفرما اینش واونلرک تأثیر حکمیله افراد جماعتک حقوق طبیعیہ سی تجاوز و تعمدیدن مصون بولونویوزمش . بر مدت بویله حکماً اجرای نفوذ اینش اولان او عادات و تعاملات نہایت دها زیادہ قطعیت و تعین کسب ایدرک بر دستور صریح صورتنہ کیرنجہ (قانون) وجودہ کلشدر .

[۵] فیلسوف اثبات ایدیور کہ قوانین دینیہ بیله ملل و اقوامک عاداتیله هم آهنگ بولونویور . سوسیولوجیایہ دائر اولان اثرلری بوکادائر امثال و ملاحظات ایله مالیدر .

بناءً علیه شو حقیقه نظر آ سڤنسر بومسئله ده حکمی شو جله ایله بردستور
شکنه افراغ ایدیور :

(قانون حقوق بشریه بی خلق ائمه مش ؛ حقوق بشریه نک تسلیم
اولونوب طائله سی قانونه وجود ویرمشر .

حتی ، سڤنسر ده ایلری واریور : قانونک حقوق ایجاد ائدیکی
شویه طورسون ، حکومتک میلیتاریزم شکنه کیروده مرکزیت اداره بی
تقویه ائمی نسبتنده حقوق شخصیه تضییق آئنه کیریور؛ وشوسوزلی
ایله بو حکمی ویریور :

(فی الحقیقه حکومتک قوانین تأسیسی صورتیه حقوق بشریه بی ایجاد
ایتمش اولسی ادعای او قدر حقیقتدن اوزاق بردعوی باطلدر ؛ بالعکس ،
حکومت ، بر جماعته تشکل و ظهور ائتمزدن اول ، آزچوق صراحتیه
معین ومسلم اولان حقوق بشریه ، ده زیاده سیلینیور ؛ بر طرفدن فعالیت
عسکریه ایله متوازیاً تکامل ایدن مرکزیت اداره ... دیگر طرفندن ده ،
فتوحات ایله اسیر ایدیلن مغلوب خلقک فاتح اولان قوم غالب ایله تصادم
وتقابل یوزندن جماعتک صنوف متفاضله اوزره تری (hiérarchie)
(دولت) ک قطعی ودائی بر صورتده تأسسی موجب اولویور . ایشه
بو وادیده یعنی حکومت عسکریه و مرکزیت اداره وادیسنده تکامل نه
قدر ایلرلر سه ، اوندن اول معین ومسلم اولان حقوق شخصیه دخی او
نسبتده مضمحل اولوب سیلیمکه یوز طوتویور .)
دیور .

فیلسوفک شو سوزلری زیاده سیله شایان دقتدر زیرا پک چوق یرده
ذکر ایتمش اولدوغم وجهله حکمت سیاسییه نک تم طاشی حکمنده در ؛
رادبقالیزمکده اک مهم واساسی پرنسپی بودر .

بناءً علیه بو پرنسپنه ذهنی باغلامش وسڤنسرک حکمت سیاسییه سنه
اینامش برآدم فتوحات غیرتی — هله بو دور مدنیتده — کمال نفرتیه .

تلقی ایدر . مرکزیت اداره نځ شديته علمېداریدر ؛ بالطبع بویه بر مرکزیت ، حقوق و حریت شخصیه نځ حد اصغری یه ارجاع اولونمی امکانه وابسته اولدونگی کې بو مقصدك بالفعل حصولی دخی مادی ومؤثر بر قوته محتاج و وابسته بولوندوغندن بومقصدی تعقیب ایدن بر حکومتك هر نه کې وسیله لر ایه اولورسه اولسون اردویه طایانه جتی ضروری در . چونکه اردودن دها موافق بر قوت مؤثره یوقدرکه مرکزیت اداره یولندن استبداده کیدن بر حکومتك النده آلت اوله بیلین !...

ایشته حریت شخصیه دائره سنی دائماً توسیعه متایل ، وفضله فضاه قوانین ایه حریتی قانون دائره سنده تقید ایدوب بوغمی ایستین بر حکومت مرکزیه نځ اجرا آتته حائل اولق غیرتنده بولونان لیرال ورا دیقال فرقه لری منسوبینی ایه سوسیالیستلر وعلی الاطلاق ، علی الاصول حکومت مرکزیه یه معارض اولانلر دائماً [تنسیقات عسکریه ، قوای بریه و بحریه نځ تریدی] ، [سطوت کوسترلی لزومی] کې دعوالره قارشی شديته حرکت ایده کشلردر .

(بویوک انقلابده اروپا احوال عمومیه سی) نامیه الی جلد برابر معتیر یازمش اولان (هانریخ فون زی بهل) بو حقیقتی پك کوزل حس ایتش وپك کوزل و صریح بردستور ایه افاده ایلشدر .

بومورخ حکیم فتوحات غیرتکشلکندن قدحاً بحث ایتدیکي صرده ده : (داخلده وقوعه کلن بر اختلال ایه خارجه اجرا ایدیه جڭ فتوحاتك مشترک بر شرط مهمی واردر : اوده هراکي صورتده ده حقوق شخصیه و عمومیه نځ پامال ایدلسیدر . اختلاجی فصل و تقدیر بو حقوقی طایمازه ، بر فاتحه اودرلو واونسبتده اولره رعایت ایتز .

دیور .

اکلاشیایور که سېنسرک ، بر از یوقاریده نظر دفته حواله ایتدیکم سوزلری ، حریت و حقوق و حکمت سیاسیه بختنده پك مهم بر حقیقتك

دستور بیانی در. و بونی بوتون حکمای احرار تصدیق و تسلیمده تردد
ایتمورلر .

سپنسر، کوستریور که بو حقیقت یالکنز حقوق شخصییه تعلق
و تماس ایتمکله قالمیور . حقوق اجتماعیده ده عینی روشنائی ایله چهره
یداهتی عرض ایدیور .

مابعدی وصوکی کله جک نسخه ده

ادرنه مبعوثی

رضا توفیق